

Η Πασχάλιος πλάνη του ασκητή (Πρωτοπρ. Βασίλειος Ι. Καλλιακμάνης, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 29 Απριλίου, 2020

Στη Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών συνοψίζεται η ησυχαστική παράδοση της Εκκλησίας. Εραστές του θείου κάλλους, οι ιεροί νηπτικοί εισάγουν τον Χριστιανό στη μυστική και μυστηριακή οδό της θεογνωσίας· σε ένα πνευματικό λειμώνα. Ευώδη άνθη αυτού του λειμώνα είναι η άσκηση, η εσωτερική ησυχία, η μετάνοια, το κατά Θεόν πένθος, η χαρμολύπη, η νήψη, η αδιάλειπτη προσευχή, η καθαρή καρδιά και ο φωτισμένος νους. Εδώ σπανίζουν οι ηθικές προτροπές και παραινήσεις· προβάλλονται οι πνευματικοί νόμοι και κυριαρχούν οι περιγραφές εμπειρικών χαρισματικών καταστάσεων. Ζώντας εντός της Εκκλησίας οι ιεροί νηπτικοί γίνονται κάτοπτρα ακηλίδωτα που αντιφεγγίζουν το φως του Χριστού, το φως του Αγίου Βαπτίσματος. **Ωστόσο, δεν αποκρύπτονται και οι πτώσεις των αγωνιστών, η μετάνοιά τους ίσως και η απώλειά τους.**

Ανάμεσα στους συγγραφείς των οποίων κείμενα περιέλαβαν στη Φιλοκαλία ο Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης και ο άγιος Μακάριος Νοταράς είναι και ο όσιος Κασσιανός ο Ρωμαίος. Ο Κασσιανός μνήθηκε στην ασκητική εν Χριστώ ζωή στις περιοχές της Παλαιστίνης, της Μεσοποταμίας και της Αιγύπτου και εν συνεχεία μαθήτευσε κοντά στον άγιο Ιωάννη το Χρυσόστομο στην Κωνσταντινούπολη. Στις συγγραφές του διασώζει τη μοναστική παράδοση της Ανατολής, την οποία μετέφερε στη Δύση. Είναι άξιο προσοχής, ότι γράφει και διδάσκει κατ' εντολήν του επισκόπου Κάστορα, που σεβόταν ως υπεύθυνο ποιμενάρχη και του οποίου ζητά τις ευχές, για να καταγράψει με πιστότητα τη ζωή των μοναχών και των ασκητών. Αυτή η μέθοδος συγγραφής αποτελεί κοινό τόπο στην πατερική παράδοση.

Σε μια από τις διηγήσεις του ο όσιος Κασσιανός ομιλεί για τη **μεγάληαξία της διακρίσεως**. Και παρατηρεί, ότι ενώ πολλοί μοναχοί και ασκητές είχαν εργασθεί φιλότιμα, κατέληξαν σε άσχημο τέλος, στην πλάνη και την απώλεια, είτε από υπερβολικό ζήλο και έπαρση παραβιάζοντας το μέτρο είτε από το πνεύμα της χλιαρότητας.

Στη σκήτη της Θηβαΐδας, πολλοί γέροντες συζητούσαν στις συνάξεις τους συχνά για την τελειότητα της αρετής και πως μπορεί να φυλαχθεί ο μοναχός από τις παγίδες του πονηρού, για να προσεγγίσει τον Θεό. Βίωναν έντονα την εσχατολογική προσδοκία. Και ταυτόχρονα αγωνίζονταν για την πρόγευση των εσχάτων. Συμφω-

νούσαν, ότι σκοπός της μοναχικής ζωής είναι η βασιλεία των ουρανών και τόνιζαν, ότι οι νηστείες, οι αγρυπνίες, η γύμνωση του πλούτου, η αποταγή του κόσμου και η ανάγνωση των Γραφών «ουκ έστι τελειότης, αλλά τελειότητος εργαλεία. Επειδή, ουκ εν τούτοις ευρίσκεται η τελειότης, αλλά δια τούτων προσγίνεται».

Ένα βράδυ, σε ανάλογη συζήτηση ο κάθε ασκητής ανάλογα με την εμπειρία του κατέθετε τη γνώμη του δίδοντας την πρώτη θέση σε κάποια αρετή. Άλλοι πρόβαλαν την άσκηση και τη νηστεία, άλλοι την αγρυπνία, την αγνότητα, την ακτημοσύνη και την καταφρόνηση των υλικών αγαθών, ενώ άλλοι την αγάπη, την ελεημοσύνη και διάφορες άλλες αρετές. Όταν πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της νύχτας με τη συζήτηση, τελευταίος μίλησε ο Αββάς Αντώνιος. **Όλες οι αρετές είναι απαραίτητες είπε, αλλά δεν επιτρέπεται να δώσουμε σε αυτές τα πρωτεία, διότι πάντα υπάρχει ο κίνδυνος της πλάνης, είτε από την υπερβολή είτε από την έλλειψη.** *Ή διάκριση ως «οφθαλμός της ψυχής», «πάσας τας ενθυμήσεις και τας πράξεις του ανθρώπου διερευνώσα, διαστέλλει και διαχωρίζει παν φαύλον και απαρέσκον Θεώ πράγμα και μακράν αυτού ποιεί την πλάνην».*¹ Χωρίς το χάρισμα της διακρίσεως καμιά αρετή δεν μπορεί να είναι ασφαλής μέχρι τέλους. Έτσι η διάκριση, «πασών των αρετών γεννήτρια και φύλαξ υπάρχει». Με τη γνώμη του οσίου Αντωνίου συμφώνησαν και οι υπόλοιποι πατέρες.²

Η παραπάνω γεροντική συζήτηση έχει σαφή Αγιοπνευματική, εκκλησιολογική-συνοδική βάση. Κανείς από τους μοναχούς δεν θεώρησε τον εαυτό του αυθεντία, ούτε επέμεινε στην άποψή του. Αποδέχθηκαν όλοι τη φωτισμένη τοποθέτηση του Αββά Αντωνίου.

Ο όσιος Κασσιανός παραθέτει παραδείγματα μοναχών, οι οποίοι ενώ ασκούσαν αυστηρά, πλανήθηκαν, διότι δεν είχαν την αρετή της διάκρισης. Δεν «εκκλησίαζαν τους λογισμούς τους» και δεν ζητούσαν συμβουλές από εμπείρους πνευματικούς πατέρες.

Θα αναφέρουμε μόνο ένα παράδειγμα πλάνης, που έχει σχέση με την πασχαλινή περίοδο που διανύουμε. Είναι χαρακτηριστική η **περίπτωση του Γέροντα ασκητή Ήρωνα**, ο οποίος ενώ νήστευε και εγκρατευόταν με αυστηρότητα πολλά χρόνια, έφθασε στο σημείο, ακολουθώντας το λογισμό του να μη συνεορτάζει το Πάσχα με τους άλλους αδελφούς, για να μη διακόψει τη μυστική ησυχαστική ζωή και χαλαρώσει τον κανόνα του! Δεν ήθελε να βλέπει άνθρωπο, «ως μηδέ κατά την εορτήν του Αγίου Πάσχα εν τη Εκκλησία, ίνα μη συνερχόμενος τοις πατράσι και αδελφοίς και συνεσθίων αυτοίς, αναγκασθή μεταλαβείν οσπρίου ή άλλου τινός των προσφερομένων εν τη τραπέζη, και δόξη εκπεπτωκέναι του ιδίου σκοπού και όρου». Κι ενώ όλοι οι μοναχοί εκείνη τη χρονιά είχαν συγκεντρωθεί στην Εκκλησία για την αναστάσιμη Ακολουθία, μόνο αυτός έλειπε. Απατήθηκε από την πανουργία του διαβόλου και τον προσκύνησε ως άγγελο φωτός. Έτσι με σκοτισμένο νου, το

μεσονύκτιο έπεσε εκούσια σε βαθύ πηγάδι πιστεύοντας τα λόγια του Σατανά, ότι θα βγει από εκεί σώος. Οι πατέρες της Σκήτης με πολύ κόπο τον ανέσυραν μισοπεθαμένο και μετά τρεις μέρες ξεψύχησε. Το χειρότερο όμως απ' όλα είναι, ότι και μετά, αφού τον έβγαλαν από το πηγάδι, αυτός συνέχιζε να επιμένει πεισματικά στην πλάνη του. Ούτε ο επικείμενος θάνατός του δεν μπόρεσε να τον πείσει ότι είχε απατηθεί από τα τεχνάσματα των δαιμόνων. Οι άλλοι μοναχοί με πολύ συμπάθεια παραστάθηκαν στο θάνατό του και με πολύ κόπο έπεισαν τον αββά Παφνούτιο, πνευματικό της Σκήτης, να επιτρέψει την κηδεία του. Εκείνος, φιλόανθρωπα φερόμενος δεν του στέρησε τα μνημόσυνα και τις προσευχές που γίνονται στους κεκοιμημένους, διότι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ο θάνατός του ως αυτοκτονία κι ο αδιάκριτος μοναχός ως βιαιοθανίτης³. Έτσι κατέληξε πλανεμένος ο επί πολλά έτη ασκούμενος γέροντας Ήρωνας.

Φαίνεται λοιπόν καθαρά, ότι ο μονήρης ασκητικός βίος εγκρύπτει παγίδες πλάνης ακόμη και για τους αυστηρά ενασκουμένους. Γι' αυτό και ό όσιος Κασσιανός επισημαίνει, ότι είναι αδύνατον να βλαφθεί πνευματικά κάποιος από τη συναναστροφή με τους συνανθρώπους του, εάν δεν έχει μέσα του «*αποκειμένας τας των παθών αιτίας*». Ο Κύριος, ως ιατρός των ψυχών που γνωρίζει τα τραύματα, «*ου τας των ανθρώπων συνδιατριβάς παραγγέλλει καταλιμπάνειν, αλλά τας εν ημίν της κακίας εκκόπτειν αιτίας*». Δεν συνιστά την αποφυγή των ανθρώπων, αλλά την απομάκρυνση των αιτίων που προκαλούν την κακία. Η υγεία της ψυχής δεν κατορθώνεται με την απομάκρυνση από τους άλλους ανθρώπους, «*αλλ' εν τη μετά εναρέτων διαγωγή και γυμνασία*»⁴.

Και στις περιπτώσεις που ενδέχεται να πέσει ο αγωνιζόμενος σε κάποια πλάνη, αφού κάθε άνθρωπος είναι τρεπτός, υπάρχει η σωτήρια οδός της μετάνοιας. Αρκεί να μη μένει προσκολλημένος στον «ίδιο λογισμό» αλλά να ακολουθεί τους εμπείρους πνευματικούς Πατέρες και την πνευματική πείρα που έχει θησαυρισθεί στην Εκκλησία του Χριστού. Κι αυτή διασώζεται στην Αγία Γραφή, στις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, την «κοινή των Πατέρων δόξα», το *consensus patrum* αλλά και εμπειρικά στη ζωή των αγίων.

1□ Αγίου Κασσιανού του Ρωμαίου, Προς Λεόντιον Ηγούμενον, Φιλοκαλία τόμ. Α', εκδ. Παπαδημητρίου, Αθήνα 1982, σ. 86. Βλ. επίσης, Αββά Κασσιανού, Συνομιλίες με τους Πατέρες της ερήμου, τόμ. Α', εκδ. «Ετοιμασία», Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Καρέα, Καρέας 2004, σ. 154 κ.ε.

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

2□ Αγίου Κασσιανού του Ρωμαίου, Προς Λεόντιος Ηγούμενον, ο .π., σ. 87.

3□ Ο.π., σ. 87.

4□ Προς Κάστορα Επίσκοπον, Φιλοκαλία Α΄, σ. 75.

(Πηγή: pemptousia.gr)